

wpłynęło

28.08.2018r.

Dr inż. Małgorzata Jaworek, prof. UMK
Katedra Inwestycji i Nieruchomości
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Toruń, dnia 28 sierpnia 2018 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Kuczmarskiej pt. „Polskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej” napisanej pod kierunkiem dr hab. Włodzimierza Karaszewskiego, prof. UMK

A. Podstawa formalna

Podstawą formalną sporządzenia recenzji jest pismo Dziekana Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu dr hab. Jerzego Boehlke, prof. UMK z dnia 09.07.2018 r. informujące o powołaniu mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Kuczmarskiej.

Postępowanie prowadzone jest w trybie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 r., poz. 1789 z późn. zm.), która w art.13 stanowi, że rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

B. Ocena doboru problematyki badawczej i tematu rozprawy

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska jest wartościowym studium teoretyczno-empirycznym dotyczącym polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Podjęta przez Autorkę problematyka badawcza koncentruje się wokół zagadnień o istotnym znaczeniu ekonomicznym, generujących liczne konsekwencje społeczne i polityczne. Tematykę pracy uważam za ważną i nowatorską. Wprawdzie nadal znikomy jest udział Polski w generowaniu światowych strumieni BIZ, jednak w ostatnich kilku latach nastąpiło wzmożenie aktywności inwestycyjnej podmiotów z naszego kraju. Polskie przedsiębiorstwa chcąc sprostać międzynarodowej konkurencji, z coraz większą aktywnością włączają się w proces globalizacji, wykorzystując wszystkie formy internacjonalizacji. Wśród nich szczególne znaczenie ma alokacja kapitału w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Według danych UNCTAD do końca 2016 roku polscy inwestorzy ulokowali za granicą kapitał w postaci BIZ o wartości 24789,8 mln USD, co oznacza ponad 90 krotny wzrost w porównaniu do wartości 267,8 mln USD z końca 2010 roku. Mimo iż głównymi kierunkami zagranicznej ekspansji inwestycyjnej polskich przedsiębiorstw

są przede wszystkim kraje europejskie, coraz częściej polskie przedsiębiorstwa decydują się na aktywność w innych regionach świata, w tym w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Tematyka ta jak dotąd nie wzbudziła jednak większego zainteresowania i należy wciąż do mało opisanych. Zwłaszcza brak jest prac prezentujących wyniki badań dotyczących czynników rozwoju podmiotów z polskim kapitałem w USA.

Doświadczenia polskich przedsiębiorstw internacjonalizujących działalność drogą bezpośrednich inwestycji zagranicznych, w krajach o znacznym dystansie geograficznym i psychicznym, nie zostały jak wyżej wspomniano, wystarczająco rozpoznane. Zaprezentowane badania oraz wyciągnięte na ich podstawie wnioski mogą posłużyć jako przykład zachęcający podmioty działające lokalnie, a także wyłącznie eksportujące do kapitałowej ekspansji zagranicznej do najpotężniejszej gospodarki świata jaką jest gospodarka Stanów Zjednoczonych.

Z całym przekonaniem mogę stwierdzić, że dokonany przez Doktorantkę wybór problemu badawczego spełnia oczekiwania i wymogi stawiane w tym względzie dysertacjom doktorskim. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że wybrana przez Panią mgr Magdalенę Kuczarską problematyka jest niezwykle interesująca, a ponadto ważna z poznawczego oraz naukowego punktu widzenia.

Biorąc pod uwagę powyższe wskazania, wybór problematyki zaprezentowany w rozprawie należy uznać za właściwy, zarówno z punktu widzenia teorii, jak i praktyki zarządzania. Świadczy to o rozeznaniu przez Doktorantkę w kluczowych wyzwaniach stojących dyscypliną naukową zarządzania.

C. Ocena celów pracy i hipotez badawczych

Dążąc do realizacji celu głównego – identyfikacji czynników rozwoju podmiotów z polskim kapitałem w USA, ze szczególnym uwzględnieniem źródeł budowania przewagi konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw w drodze aktywności inwestycyjnej w tym kraju – mgr Magdalena Kuczarska skonstruowała cztery cele szczegółowe:

- Rozpoznanie skali i struktury bezpośrednich inwestycji polskich przedsiębiorstw w USA,
- Identyfikacja głównych czynników stymulujących i destymulujących rozwój polskich przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania w USA,
- Ocena oddziaływania polskości kapitału oraz zasobów wniesionych przez przedsiębiorstwa macierzyste z Polski na rozwój przedsiębiorstw z udziałem ich kapitału w USA,

- Rozpoznanie perspektyw rozwoju polskich przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania w USA.

W odniesieniu do celów doktorantka sformułowała dwie hipotezy badawcze:

- Głównym czynnikiem ograniczającym rozwój polskich podmiotów bezpośredniego inwestowania w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej jest wysoka konkurencyjność lokalnych przedsiębiorstw,
- Polskie przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej upatrują źródeł budowania swojej przewagi konkurencyjnej na tamtejszym rynku w innowacyjności oferowanych produktów/usług.

Wyrażam pogląd, iż cele pracy są ambitne. Jedyna uwaga odnosi się do trzeciego celu szczegółowego, którym moim zdaniem jest uszczegółowieniem celu drugiego, wszak polskość kapitału oraz zasoby wniesione przez przedsiębiorstwa macierzyste tworzą grupę czynników wewnętrznych, mogących stymulować bądź destymulować rozwój polskich przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania w USA. Ponadto trafniejszym określeniem byłoby użycie zamiast określenia celu szczegółowe, cele poboczne. Sformułowane cele szczegółowe wskazują, że zamiarem Autorki było uszczegółowienie celu głównego. W przypadku recenzowanej dysertacji sformułowanie to jest prawdziwe dla drugiego, trzeciego i czwartego celu pobocznego. Natomiast nie można nazwać uszczegółowieniem celu związanego z rozpoznaniem skali oraz struktury bezpośrednich inwestycji polskich przedsiębiorstw w USA.

Podsumowując uważam, iż cele badawcze i sformułowane hipotezy z jednej strony zakreślają zakres badań szeroko, a z drugiej są na tyle wyraziście, aby można było stwierdzić, iż jest on odpowiedni dla dysertacji doktorskiej.

D. Ocena układu pracy

Recenzowana rozprawa doktorska ma charakter teoretyczno-empiryczny. Dla realizacji celów badawczych i weryfikacji postawionych hipotez Doktorantka w sposób wyrazisty podporządkowała układ i strukturę dysertacji dokonując jej podziału na wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie. Ponadto w skład pracy wchodzi spisy: literatury, tabel, wykresów, schematów i ilustracji, podsumowanie w języku angielskim oraz załączniki, które prezentują wykorzystane narzędzia badawcze tj. kwestionariusz badania ankietowego (wersja w języku polskim i angielskim) oraz kwestionariusze wywiadu. Całość liczy 282 strony. Mimo iż jedynie pierwszy rozdział ma charakter teoretyczny Autorce udało się stworzyć podbudowę dla części praktycznej zawartej w kolejnych rozdziałach. Myślę jednak, że jeżeli Doktorantka zamierza wydać rozprawę w postaci książki, powinna rozważyć podział pierwszego rozdziału na dwa –

w pierwszym prezentując zagadnienia dotyczące internacjonalizacji – a w drugim zagadnienia dotyczące bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

Rozdział drugi służy realizacji pierwszego celu pobocznego, rozdział czwarty i piąty realizacji drugiego, trzeciego i czwartego celu pobocznego, a tym samym celu głównego.

E. Ocena treści i wartości merytorycznej pracy

Niespełna pięciostronicowy wstęp został przygotowany zgodnie ze sztuką. Zawiera uzasadnienie podjęcia tematu jako przedmiotu dysertacji, przedstawienie celu i hipotez badawczych, układu i treści pracy, wykorzystanych źródeł i krótką charakterystykę przeprowadzonych badań empirycznych.

Rozdział pierwszy recenzowanej pracy ma znaczenie teoriopoznawcze, w tym systematyzujące odnoszące się do zagadnień związanych z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi w procesie internacjonalizacji. Należy zwrócić uwagę, że jest to rozdział bardzo obszerny i wielowątkowy.

Doktorantka słusznie w swoich rozważaniach rozpoczęła od zdefiniowania procesu internacjonalizacji w połączeniu z globalizacją – są to terminy rozłączne aczkolwiek mocno ze sobą powiązane. Ich klarowne rozgraniczenie pozwala na niezakłóconą lekturę całości. W dalszej części przedstawione zostały wybrane modele internacjonalizacji działalności przedsiębiorstwa. Jest to zdecydowanie najlepszy fragment tego dobrego rozdziału. Autorka z dużym wyczuciem opisuje najważniejsze modele umiędzynarodowienia, korzystając z dorobku literatury światowej, wykorzystując zarówno klasykę jak i najnowsze piśmiennictwo w tym zakresie. Podrozdział poświęcony formom internacjonalizacji ma zadanie porządkujące. Zaprezentowane w nim treści zostały opisane poprawnie aczkolwiek bez głębokich rozważań, które jednak zważywszy na charakter pracy nie są konieczne. Fragment ten pełni jednak ważną funkcję, ukazującą właśnie miejsce BIZ w procesie internacjonalizacji.

W dalszej części zamiarem Doktorantki było przedstawienie istoty bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Podpunkt ten składa się z dwóch części, w których zaprezentowana została definicja i formy BIZ. Zostały tutaj opisane także – wraz z wadami i zaletami – różne sposoby wejścia do kraju lokaty tj. inwestycje od podstaw (tzw. *greenfield*), a także inwestycje związane z zagranicznymi przejęciami nazywane przez Autorkę inwestycjami *brownfield* (s. 47). Warto w tym miejscu wskazać, że większość empirycznych prac w tym obszarze stosuje podział na inwestycje *greenfield* i przejęcia. W literaturze polskiej przyjęło się określanie przejęcia części lub całości udziałów/akcji podmiotu zagranicznego jako inwestycji *brownfield*, przy czym jednak należy podkreślić, iż stosowane wyrażenie w literaturze anglojęzycznej jest

rozumiane znacznie wężej i oznacza szczególny rodzaj przejęcia, w którym inwestor nabywając istniejący na rynku podmiot, poddaje go szeroko zakrojonej restrukturyzacji – przebudowie, rozbudowie, wymianie maszyn, technologii, itp. Prowadzi to w praktyce do stworzenia nowego podmiotu. Wskazuje się, iż tego typu inwestycje często miały miejsce przy przejęciach przedsiębiorstw państwowych w Europie Środkowo-Wschodniej (Meyer, Estrin, 1998; 2001). Taki sposób wskazywany jest m.in w instrukcji opublikowanej przez UNCTAD dotyczącej statystyk bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz działalności korporacji transnarodowych (UNCTAD, 2009), a także w niektórych publikacjach (Bruning, Turtle, Buhr, 1997).

Moim zdaniem, dla jasności wyводу warto było wydzielić fragment dotyczący sposobów wejścia do krajów lokaty (*establishment mode choice*, tj. *greenfield* vs. akwizycje) od form organizacyjnych bezpośrednich inwestycji zagranicznych (samodzielne prowadzenie działalności – przedstawicielstwo vs. filia, wspólne przedsięwzięcie). W kolejnej części rozdziału Autorka opisała wybrane teorie objaśniające bezpośrednie inwestycje zagraniczne, kierując się jak sama wskazuje (s. 55) „celami niniejszej pracy”.

Rozdział kończą dwa istotne – z punktu widzenia zaproponowanych celów i przyjętych hipotez badawczych – części. Pierwsza dotyczy zagadnień związanych z motywami bezpośrednich inwestycji zagranicznych, druga z konkurencyjnością przedsiębiorstw w ujęciu międzynarodowym. Zostały one zaprezentowane w sposób poprawny, aczkolwiek nie tak obszerny jak wcześniejsze części tego rozdziału. Szczególnie zabrakło mi rozważań lub choćby wskazania czynników lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych tworzących grę determinant przedmiotowych inwestycji. Autorka skupiła się tylko na charakterystyce determinant ekonomicznych i behawioralnych, choć moim zdaniem także inne czynniki odgrywają niebagatelną rolę w procesie decyzyjnym dotyczącym podejmowania BIZ. Chodzi mi o tzw. czynniki związane z krajem lokaty. Warto nadmienić, że odnosi się do nich Doktorantka w części praktycznej zarówno charakteryzującej Stany Zjednoczone Ameryki Północnej jak też w rozdziałach prezentujących wyniki badań (są one zawarte m.in. w kwestionariuszu ankietowym).

Mimo wskazanych drobnych uwag mających raczej charakter rekomendacji aniżeli uchybień merytorycznych jeszcze raz chcę podkreślić bardzo wysoką ocenę tej części dysertacji, w której Autorka wykazała się szeroką wiedzą i dużą erudycją.

Rozdział drugi poświęcony został zaprezentowaniu i analizie polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Analizę tą Autorka osadziła w szerszym kontekście światowych przepływów kapitałowych. Słusznie rozpoczyna Doktorantka od przedstawienia zmian w

ewidencji polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych, których skutkiem jest niepełna porównywalność zaprezentowanych w rozdziale danych. Tłumaczy to przyjęcie w poszczególnych częściach rozdziału takiego, a nie innego przedziału czasowego. W dalszej części Autorka prezentuje analizę bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie sięgając – co należy uznać za atut – aż do lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia.

Przy pisaniu rozdziału Doktorantka wykorzystała dane pochodzące zarówno z polskiej (Narodowy Bank Polski – NBP, Główny Urząd Statystyczny – GUS) jak i zagranicznej statystyki (Konferencji ONZ ds. Handlu i Rozwoju – UNCTAD).

Dla przedstawienia rozmiarów inwestycji Autorka wykorzystała zarówno bezwzględne wartości ich strumieni i zasobów oraz dane w ujęciu relatywnym (UNCTAD, NBP). Ważnym instrumentem prezentacji są charakterystyki struktury sektorowej dokonanych inwestycji bezpośrednich, a także struktury w oparciu o kraje lokaty. Sala i struktura polskich BIZ została także zaprezentowana w ujęciu ilościowym (GUS).

Walorem tego fragmentu pracy jest rzetelne zaprezentowanie bogatego i niełatwego do interpretacji materiału faktograficznego. Oprócz prezentacji Autorka podjęła próbę odpowiedzi na pytanie z czego wynika zaprezentowany krajobraz przepływów kapitałowych. Nie zawsze się to jednak do końca udało. Ciekawym jest m.in. drastyczny spadek zatrudnienia w podmiotach z udziałem polskiego kapitału w USA pomimo zachowania takiej samej liczby podmiotów bezpośredniego inwestowania (s. 105, 106). Ciekawa byłaby próba odpowiedzi na to pytanie. Warto podkreślić, że wielu z zaprezentowanych w rozdziale danych nie można już odnaleźć w zasobach instytucji zajmujących się ewidencją BIZ. Czynniki to rozdział jeszcze bardziej wartościowym, nadając mu rangę materiału historycznego. Rozdział został wzbogacony licznymi tabelami i wykresami, dobrze obrazującymi omawiane zjawiska. Ułatwia to czytelnikowi lekturę tej części pracy.

Podsumowując – Autorka świetnie orientuje się w zasadach ewidencji bezpośrednich inwestycji zagranicznych i do ich interpretacji podchodzi z jednej strony z należytą starannością, z drugiej należytą ostrożnością, co dowodzi jej dużej dojrzałości naukowej.

Ważny z punktu widzenia rozważań prowadzonych w dalszej części dysertacji jest rozdział trzeci. Jest to obszerny fragment, w którym Autorka zaprezentowała Stany Zjednoczone Ameryki Północnej jako miejsce lokat bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

Rozdział rozpoczyna fragment dotyczący ogólnego rysu gospodarki USA. Znajdują się tutaj informacje dotyczące historii Stanów Zjednoczonych oraz podstawowe parametry charakteryzujące gospodarkę kraju. Niezwykle interesującym, zawierającym ogrom informacji jest fragment poświęcony warunkom formalno-prawnym lokowania kapitału w postaci

bezpośrednich inwestycji zagranicznych w analizowanym kraju oraz fragment dotyczący polityki Stanów Zjednoczonych wobec inwestorów zagranicznych. Oprócz walorów poznawczych fragmenty te charakteryzują się także dużą aplikacyjnością. Mogą służyć jako swoista mapa (nawigacja) dla podmiotów chcących rozpocząć działalność inwestycyjną w USA. Ostatnia część tego rozdziału została poświęcona zobrazowaniu zjawiska związanego z napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych do USA. Tym razem statystyka została pokazana z punktu widzenia kraju przyjmującego przy wykorzystaniu statystyk instytucji zajmującej się ewidencją BIZ w USA, tj. Bura Analiz Ekonomicznych Departamentu Handlu (Bureau of Economic Analysis of the U.S. Department of Commerce). Nie wiem czy nie lepiej byłoby zamieścić elementy z tego fragmentu w rozdziale poprzednim kosztem rezygnacji z części informacji zawartych tutaj.

Nie chcąc dewaluować prezentowanych treści ani pracy włożonej w powstanie tego rozdziału uważam, że część informacji można było pominąć bez uszczerbku na stopniu realizacji celów badawczych. Jednak tak obszerne zarysowanie problematyki dowodzi tylko dużej rzetelności naukowej. Stronę merytoryczną tego fragmentu pracy oceniam bardzo wysoko.

Niezwykle istotne, z punktu widzenia realizacji celów pracy i weryfikacji podstawionych hipotez badawczych, są dwa ostatnie rozdziały. Są to moim zdaniem najbardziej wartościowe i interesujące części dysertacji.

Rozdział czwarty stanowi prezentację wyników badań dotyczących aktywności inwestycyjnej polskich przedsiębiorstw w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Rozdział otwiera prezentacja wyników prac badawczych prowadzonych przez inne ośrodki (autorów) dotyczących ekspansji polskich podmiotów do USA. To w dużej mierze niedostatki informacji zawarte w tych badaniach dowodzą słuszności podjęcia przyjętego przez Autorkę problemu badawczego i uwidaczniają potrzebę wypełnienia luki w badaniach i piśmiennictwie z tego zakresu. W dalszej części Autorka zaprezentowała cel badania oraz metodykę badań. W tym miejscu należy podkreślić, że realizacja celów pracy wymagała przeprowadzenia jakościowych badań empirycznych, ukierunkowanych na identyfikację czynników rozwoju podmiotów z polskim kapitałem w USA. Autorka we właściwy sposób dokonała wyboru dwóch metod badawczych – metody ankiety pocztowej oraz pogłębionej analizy studium przypadku (*case study*). Owa triangulacja pozwoliła zwiększyć wiarygodność uzyskanych wyników. Należy także dodać, że konstrukcja narzędzi badawczych nie budzi moich najmniejszych wątpliwości. Kwestionariusze zostały wykonane z najwyższą starannością. Uzyskane wyniki badania zostały zaprezentowane w podziale na respondentów prowadzących działalność w

obszarze nowych technologii oraz przedsiębiorstw z branż tradycyjnych. Taki podział ankietowanych – niekwestionowanie słuszny – przyczynił się do sformułowania trafniejszych wniosków. Należy z całą stanowczością podkreślić, że wnioski wyciągnięte z przeprowadzonego badania są słuszne, choć czasem zabrakło mi próby pogłębionej interpretacji. Na przykład Autorka pisze „wydaje się bowiem, że Stany Zjednoczone – miejsce powstawania większości najbardziej innowacyjnych przedsiębiorstw na świecie, mogą stanowić ważny obszar dla młodych spółek technologicznych nie tylko ze względu na możliwość pozyskania środków finansowych, ale także, a może nawet przede wszystkim, w związku z możliwością zdobycia cennych zasobów niematerialnych. Wyniki badania wskazały jednak, że aspekt ten został znacznie bardziej doceniony przez podmioty funkcjonujące w ramach branż tradycyjnych” (s. 184). Dlaczego tak jest? Czym można to tłumaczyć?

Wyniki badania głównego zaprezentowane w rozdziale czwartym zostały pogłębione przy wykorzystaniu studium przypadków w trzech przedsiębiorstwach. Wyniki tej pogłębionej analizy stanowią treść rozdziału piątego. Jest to nie tylko ciekawy, ale nawet fascynujący fragment pokazujący oblicza polskiej przedsiębiorczości. Nie do końca udało się zamysł zaprezentowania tych trzech przypadków według jednego szablonu. Zdaję sobie sprawę jednak z faktu, że „tak krawiec kraje jak mu materii staje” – innymi słowy badacz działa na materiale otrzymanym przez respondentów i nie zawsze można ukazać te same zagadnienia dla tak różnych podmiotów. Szkoda także, że nie do końca udało się pokazać pięknie opisane w rozdziale pierwszym modele internacjonalizacji, obrazujące rozwój w skali międzynarodowej analizowanych przedsiębiorstw.

Podsumowując – przeprowadzone rozbudowane badania i wyciągnięte na ich podstawie wnioski wskazują na dojrzałą postawę badawczą Doktorantki.

W zakończeniu pracy Autorka wyraziła opinię dotyczącą potwierdzenia trafności sformułowanej hipotezy drugiej i odrzucenia pierwszej hipotezy badawczej.

Reasumując stronę merytoryczną pracy uważam za niezwykle wysoką i jednoznacznie pozytywnie ją oceniam.

F. Ocena wykorzystanych źródeł

Oceniana dysertacja jest bardzo dobrze udokumentowana. Autorka odwołuje się przede wszystkim do bogatej literatury przedmiotu, wykorzystując łącznie 184 pozycje. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że z tej liczby ponad 40% stanowią pozycje anglojęzyczne. Doktorantka wykorzystwała ponadto liczne opracowania statystyczne (w tym GUS, NBP, UNCTAD, Eurostatu, U.S. Census Bureau, The Committee on Foreign Investment in the U.S.)

sprawozdania i raporty dotyczące badanych przedsiębiorstw zamieszczone w prasie jak i na stornach internetowych. Całość tworzy spis 335 pozycji, co stanowi imponującą liczbę.

G. Ocena zagadnień terminologicznych pracy

Podstawą każdej rozprawy naukowej powinien być spójny system pojęć, przy pomocy którego Autor podejmuje się opisanie badanej rzeczywistości. Zapewnienie spójnej, jednoznacznej i klarownej bazy pojęciowej ma istotne znaczenia przy ocenie jakości naukowej dysertacji. Podstawowymi pojęciami dla recenzowanego opracowania są kategorie „internacjonalizacja”, „bezpośrednie inwestycje zagraniczne”, „konkurencyjność przedsiębiorstwa”, które zostały opisane przez mgr Magdalenę Kuczmańską w sposób właściwy i nie budzący wątpliwości.

H. Ocena strony formalnej pracy

Formalna strona recenzowanej rozprawy stanowi niekwestionowanie jej silną stroną. Opracowanie jest niezwykle starannie dopracowane pod względem edytorskim. Charakteryzuje się ponadto poprawnością językową. W rozważaniach Doktorantka zachowuje logiczny ciąg wywodów, wykazując się umiejętnością właściwego prezentowania zjawisk oraz poprawnością zarówno w odniesieniu do wyprowadzonego wnioskowania, jak i do interpretacji wyników. W pracy odnajdziemy szereg zestawień tabelarycznych (24), schematów (10) wykresów (52) oraz ilustracji (9), które dobrze uzupełniają przygotowane przez Autorkę opisy.

Jak w każdej pracy tego typu znajdują się uchybienia gramatyczne (np. użycie sformułowania (...) ilość rynków (s. 32) – rynki są policzalne i należałoby użyć w tym przypadku sformułowania liczba rynków) i interpunkcyjne, jednak jak wskazano powyżej są one tak rzadkie, że w żaden sposób nie burzą znakomitego odbioru formalnej strony opracowania.

I. Podsumowanie

W moim przekonaniu osiągnięte rezultaty zarówno w warstwie teoretycznej jak i praktycznej recenzowanej rozprawy stanowią podstawę do nadania mgr Magdalenie Kuczmańskiej stopnia doktora w dyscyplinie nauki o zarządzaniu. W stopniu niebudzącym wątpliwości Doktorantka zrealizowała zarówno główny cel pracy, jak i cele szczegółowe. Owe cele zostały osiągnięte w wyniku przeprowadzenia postępowania badawczego, osadzonego na właściwych fundamentach teoretycznych. Część metodyczna przeprowadzonych badań także

nie budzi zastrzeżeń. Doktorantka dokonała właściwego wyboru metod badawczych, skonstruowała w sposób poprawny narzędzia badawcze i przeprowadziła badania z należytą starannością. Wypracowane na podstawie przeprowadzonego badania wnioski mają istotną wartość poznawczą i przyczyniają się tym samym do rozwoju nauk o zarządzaniu.

J. Konkluzja

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi wartościowe studium dotyczące polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Przeprowadzona ocena pozwala na stwierdzenie, że rozprawa doktorska autorstwa mgr Magdaleny Kuczarskiej stanowi **kompleksowe i nowatorskie rozwiązanie istotnego problemu naukowego w dyscyplinie nauki o zarządzaniu o znaczących walorach teoretycznych, metodycznych i utylitarnych**. Rozprawa doktorska została oparta na **rozległej, interdyscyplinarnej wiedzy teoretycznej oraz oryginalnych badaniach empirycznych**, co stanowi o jej wysokich walorach zarówno teoretycznych, jak i praktycznych. Wyprowadzone – na podstawie studiów literaturowych oraz przeprowadzonego postępowania badawczego wnioski jednoznacznie potwierdzają predyspozycje i umiejętności mgr Magdaleny Kuczarskiej do prowadzenia pracy naukowej.

W świetle poczynionych ustaleń stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Magdaleny Kuczarskiej pt. „Polskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej” napisana pod kierunkiem naukowym dr hab. Włodzimierza Karaszewskiego, prof. UMK spełnia wymagania określone w Ustawie o stopniach i tytule naukowym.

W związku z powyższym występuję z wnioskiem do Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony.

Jednocześnie mając na uwadze niezwykle wysoki poziom naukowy rozprawy, pragnę zgłosić wniosek o wyróżnienie jej stosowaną nagrodą.

Toruń, dnia 28 sierpnia 2018 r.
Małgorzata Jaworska